

УДК 272.8:004

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Світлана БАРИЛО

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті автор досліджує проблему використання інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва в початковій школі, а також визначає педагогічні умови ефективного їх впровадження в педагогічну практику вчителя початкових класів.

Ключові слова: інформаційні технології, початкова школа, молодші школярі, урок музичного мистецтва, учитель музики.

С. Баріло. Современные информационные технологии на уроках музыкального искусства в начальной школе. В статье автор исследует использование информационных технологий на уроках музыкального искусства в начальной школе, а также определяет педагогические условия их реализации в педагогическую практику учителя начальных классов.

Ключевые слова: информационные технологии, начальная школа, младшие школьники, урок музыкального искусства, учитель музыки.

S. Barylo. Modern information technologies at music art lessons in primary school. In the article the author investigates the problem of information technologies usage during music art lessons in primary school, and also determines pedagogical conditions of their introduction to pedagogical activity of a primary school teacher.

Keywords: information technologies, primary school, younger pupils, music art lesson, music teacher.

Мета: визначити педагогічні умови ефективного впровадження інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва в початковій школі.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Упровадження інформаційних технологій у сучасну початкову школу просувається дуже повільно. Це відбувається через недосконалість сучасних технологій управління шкільною освітою в цілому та технологій управління процесом застосування інновацій зокрема.

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що використання інформаційних технологій у роботі вчителя початкових класів відкриває унікальні можливості активізації процесів пізнання, індивідуальної й колективної діяльності школярів, а також широкі перспективи у вивченні музичного мистецтва.

Запровадження інновацій у початкову школу викликане самими процесами, що відбуваються в освітніх навчальних закладах, зміною ставлення до процесу навчання, оновленням форм і методів навчання. Уведення інформаційних технологій у цю ланку можливе тоді, коли посилається на справжні потреби та інтереси учнів. Молодші школярі повинні думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї та концепції і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати й відстоювати свою позицію. Саме цьому сприяють інформаційні технології, використання яких не є самоціллю, а лише засобом для досягнення такої атмосфери у класі, яка створювала б умови для співробітництва, порозуміння й доброзичливості, давала можливість реалізу-

вати особистісно зорієнтоване навчання.

Інформаційні технології у навчанні можуть використовуватися не лише як засоби автоматизації навчання й контролю якості підготовки учнів, але і як інструмент для реалізації нових дидактичних підходів, що актуалізують навчальну діяльність, розширюють світогляд, розвивають корисні практичні навички молодшого школяра на основі включення в навчальну діяльність засобів і методів інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз досліджень і публікацій. Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній початковій школі присвячені роботи І. Бомо, Л. Буркової, Л.Вашенко, Л. Даниленко, А. Підласого, О. Попової, Г. Селевка, А. Хуторської. Ці наукові доробки свідчать про те, що науково-педагогічна думка поступово йде шляхом розробки та стимулювання розвитку початкової освіти. Однак залишаються ще недостатньо розробленими технології управління процесом упровадження інновацій, які відповідали б сучасним потребам шкільної початкової освіти, а також використання інноваційних технологій на уроках музичного мистецтва в молодших класах.

Слід зазначити, що сучасний стан розвитку педагогічної науки характеризується інноваціями, які охоплюють усі аспекти освітньої проблематики реформування процесів, спрямованих на створення умов для формування і розвитку цілісної, творчої особистості. Окремленим питанням присвятили праці відомі вітчизняні вчені: Г. Васянович, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кремень, О. Рудницька, Д. Стеченко, О. Чмир та інші.

Проблему застосування та впливу інформаційних технологій в освіті досліджували українські науковці П. Бісіркін, В. Коткова, Л. Кравчук, С. Литвинова, О. Науменко, Л. Обух, Л. Петухова, О. Співаковський, О. Чайковська, К. Фадеева.

Вклад основного матеріалу дослідження. Використання інформаційних технологій у початковій школі відіграє важливу роль у становленні особистості вчителя і саме через формування художньо-творчої активної особистості майбутнього педагога виступає як засіб його професійного становлення і зростання [2, 144]. Застосування інформаційних технологій у галузі музичного мистецтва збагачує знання, вміння, навички сучасного вчителя початкових класів і стає гарантом всебічного розвитку особистості.

Проаналізувавши сучасні наукові статті з проблем застосування інформаційних технологій у початковій школі на уроках музичного мистецтва, ми дійшли висновку, що більшість учених під інноваціями мистецької освіти розглядають новизну, що ефективно змінює результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, створює удосконалені нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання і виховання в умовах вищого навчального закладу [2; 3; 6].

Використання інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва в початковій школі сприяє більш глибокому розумінню молодшими школярами світу музики, має велике значення для формування їх естетичного смаку, почуття прекрасного, розвитку музично-творчих здібностей. На заняттях учитель повинен упроваджувати нові методи подання інформації, а також застосовувати інформаційно-комунікаційні технології.

Ми вважаємо, що застосування інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва в початковій школі залежить, насамперед, від теми заняття, навчально-виховної інформації, а також від завдань, термінів і понять, які необхідні засвоїти.

Для залучення учнів до активної спільної творчої діяльності з використанням інформаційних технологій учителю музичного мистецтва варто використовувати на уроках і позакласних музичних заняттях методи та прийоми інтерактивного навчання. Серед найбільш ефективних, спрямованих на розширення обізнаності школярів у галузі музичного мистецтва, вважаємо, зокрема, метод за-

стосування комп'ютерних проєктів, а також метод розкриття біографічного та культурологічного контексту. Саме вони передбачають ознайомлення учнів із життям та творчістю композиторів, умовами створення музичних творів та їх характерними ознаками [4, 8]. Для використання цих методів слід ознайомити школярів із створенням мультимедійних презентацій.

На нашу думку, мультимедійна презентація є доцільною під час вивчення нової теми, узагальнення матеріалу, коли на уроці учні ознайомлюються з музичними термінами, відомостями про композитора або якщо потрібно здійснити аналіз музичного твору.

Особливо цікавими є презентації-загадки, коли, отримуючи певну інформацію на початкових слайдах, учні мають дати правильну відповідь на поставлені питання. Така форма навчання дає змогу організувати різні види роботи на уроці: фронтальну, групову, індивідуальну. Загалом форми й місце використання презентації (або навіть окремого слайду) залежать від змісту, мети й завдань уроку. Їх можна застосовувати з відповідною метою й наповненням на таких етапах уроку:

1. Розучування нового матеріалу. Презентація дає змогу подавати дидактичний і навчальний матеріал з використанням різноманітних наочних засобів, які є особливо ефективними при показі динаміки розвитку певного процесу у музиці.

2. Закріплення навчального матеріалу (для учня – це засіб самоперевірки, стимул до навчання; для вчителя – засіб контролю засвоєних знань).

3. Перевірка виконання творчих робіт (разом з усною – забезпечує візуальний контроль результатів).

4. Розв'язання завдань навчального характеру. Презентація допомагає під час аналізу прослуханих творів скласти план відповідей.

5. Поглиблення знань. Презентації використовуються як джерело додаткового матеріалу до уроку.

6. Підготовка дидактичного матеріалу (за умови нестачі матеріальних носіїв інформації) [6, 2].

Зауважимо, що основою для створення ефективної презентації є вміння вмістити максимум інформації в мінімум слів, а також привертати й утримувати увагу учнів. Для швидкості й зручності читання надзвичайно важливими, на нашу думку, вважаємо шрифт і розмір літер, за допомогою яких створюється мультимедійна презентація. Не рекомендується

застосовувати більше трьох різних розмірів шрифту на одній сторінці.

Щоб зосередити увагу дітей, підкреслити важливість елемента, необхідно використовувати підкреслений, напівжирний чи курсивний текст. При цьому слід враховувати психологічні особливості сприймання інформації учнями молодшого шкільного віку.

Інформаційні технології можна застосовувати при проведенні різних типів уроку: уроку-вікторини; уроку-оркестру; уроку-конкурсу; уроку-подорожі; уроку-круглий стіл; уроку-картинна галерея; уроку-конкурсу, а також при інтерпретації пісні. У даному випадку доцільно використати метод проблем, рольову імітаційну гру, виконавський конкурс. Наприклад, метод проблем варто практикувати під час аналізу змісту пісні, хорового твору, характеру мелодії, а також її виконання. Даний метод передбачає пошук різноманітних варіантів інтерпретації музичного твору, який найкраще проявляється у формі вільного висловлення думок. Це можуть бути:

- музичні інтерпретації (пошуки можливих варіантів виконання окремих куплетів і твору загалом: динамічний розвиток, визначення кульмінації окремих фраз і цілого куплета, нюансування);
- драматичні інтерпретації (варіанти виконання фраз та куплетів певного характеру, з певним настроєм);
- рухові інтерпретації (варіанти образних, танцювальних рухів, диригування);
- інструментальні інтерпретації (варіанти інструментального супроводу за допомогою елементарних музичних інструментів, "озвучених предметів", "озвучених жестів");
- театральні інтерпретації (варіанти інсценізації пісні);
- живописні інтерпретації (варіанти зображення образу, характеру, засобів музичної виразності).

Окрім зазначених інтерактивних методів, на уроках музичного мистецтва в початковій школі можна застосовувати метод комп'ютерних проєктів, який поділяється на:

- інформаційний, що сприяє засвоєнню учнями нового матеріалу у цікавій та ненав'язливій формі;
- дослідницький, який формує розвиток пошукових умінь і навичок;
- творчий, який допомагає школярам колективно або індивідуально проявити себе у виконавській діяльності [4, 5].

Отже, сучасний урок музичного ми-

стецтва в початковій школі неможливо уявити без використання інформаційних технологій, які сприяють всебічному й гармонійному розвитку особистості дитини, а також її творчих здібностей. На таких заняттях поєднуються знання комп'ютерної грамоти з музикою, образотворчим мистецтвом, літературою, природознавством і, як результат, розвиваються творчі здібності, а також створюються унікальні творчі роботи учнів (комп'ютерний малюнок, живопис, графіка, декоративний дизайн тощо).

Використання комп'ютера на уроці сприяє творчій атмосфері, дає можливість для розвитку зорової пам'яті, уяви, фантазії, формування в дітей естетично-гармонійного світосприйняття. Сучасні інформаційні технології допомагають засвоєнню знань на основі моделі навчальної комунікації "учитель – комп'ютер – учень", що є ще одним дидактичним засобом організації навчального процесу. Цей підхід, на нашу думку, надзвичайно ефективний у підготовці та проведенні уроків музичного мистецтва

в початкових класах.

Таким чином, використання інформаційних технологій, інтерактивних методів, дає змогу зробити урок музичного мистецтва в початковій школі ефективнішим, але за умови інформаційно-комунікативної компетентності вчителя, який зберігає загальнопедагогічні пріоритети в навчанні й повною мірою застосовує сучасні педагогічні можливості та інноваційні технології у своїй діяльності. Інноваційна діяльність, вважаємо, є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Застосування інформаційних технологій на уроках музичного мистецтва неможливе без педагога-дослідника, котрий володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гумінська О. Інтерактивні методи на уроках музики / О. Гумінська // *Завуч*. – 2004. – № 32. – С. 43–60.
2. Дичковський І. М. Інноваційні тех-

нології навчання: навч. посіб. / І. М. Дичковський. – К., 2004. – 352 с.

3. *Листопад О. В.* Інноваційний розвиток освіти й освітні інновації. Понятійно-термінологічний аналіз проблеми / О. В. Листопад // *Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутніх вчителів: методологічні, змістовні та методичні аспекти: [монографія]* / [за ред. проф. А. А. Сбруєвої]. – Суми: Вид-во Мак Ден, 2011. – С. 43–60.

4. *Мережка Ю.* Інтерактивні методи і прийоми навчання на позакласних заняттях співом / Ю. Мережка // *Учитель музичного мистецтва*. – К. – 2014. – № 4. – С. 4–11.

5. *Мілюкова Н. П.* Мультимедійні презентації на уроках музичного мистецтва / Н. П. Мілюкова // *Мистецтво у школі*. – К., 2013. – № 6 (54). – С. 2–3.

6. *Отич О. М.* Педагогіка мистецтва: сучасність та місце в системі наук про освіту / О. М. Отич // *Мистецтво та освіта*. – 2008. – № 2. – С. 13–17.

Стаття надійшла 8.11.2016 р.

УДК 531.3

Іванна БРОДИН, Наталія ШМАЛЬЦЕР, Зіновій ГОРИШНИЙ

КІНЕМАТИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ В ЗАДАЧАХ З ДИНАМІКИ

У статті розглянуто методику розв'язування задач з динаміки з використанням кінематичних зв'язків у старших класах на профільному рівні.

Ключові слова: фізична задача, структура задачі, кінематичні зв'язки.

І. Бродин, Н. Шмальцер, З. Горішний. Кінематические связи в задачах по динамике. В статье рассмотрена методика решения задач по динамике с использованием кинематических связей в старших классах на профильном уровне.

Ключевые слова: физическая задача, структура задачи, кинематические связи.

I. Brodyn, N. Shmaltser, Z. Horiszny. Kinematic constraints in problems with dynamics. In the article, methods of dynamic problem solving using kinematic constraints in high school in profile education environment are considered.

Keywords: physical task, the task

structure, kinematic relations.

Мета: за допомогою спеціально підбраної системи задач розкрити методику розв'язування задач з динаміки з використанням кінематичних зв'язків.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Розв'язування задач є головною дидактичною метою в процесі викладання фізики, оскільки ефективність навчання фізики оцінюють за вмінням, розв'язувати задачі. Крім цього, розв'язування задач служить головним засобом формування понять та вивчення законів і теорій. Тому навчання учнів прийомів і методів розв'язування задач заслуговує особливої уваги. Це можна реалізувати різними шляхами.

Перший шлях, традиційний, полягає в розкритті двох основних методів аналітичного і синтетичного, а також їх поєднання.

Другий – передбачає умовний поділ задач за критерієм алгоритмів їх розв'язування. На цій основі розглядаються особливості навчання учнів розв'язувати задачі з використанням: а) алгоритмів для окремого типу задач (на-

приклад, з кінематики, динаміки і т. д.) і б) алгоритмів розв'язування комбінованих задач [3].

Теоретичними положеннями, що лежать в його основі, є діяльнісний підхід. Цілісний діяльнісний підхід до процесу розв'язування задач вимагає охоплення всіх фаз діяльності, а саме: мотиваційної, виконавчої і контролюючої оцінювальної. Тобто розв'язування задач включає аналіз умови задачі, процес розв'язування і перевірку розв'язку.

Технологія проблемно-модульного навчання формує в учнів цілісний підхід до процесу розв'язування задач [1, 2].

Аналіз полягає у вивченні ситуації і мети задачі, пошуку необхідних даних, встановленні смислового зв'язку між даними, формулюванні умови і вимог задачі. Розв'язування – виділення й опис ситуації, структурний аналіз ситуації, визначення можливих варіантів розв'язування, оцінка кожного з варіантів, вибір і реалізацію раціонального розв'язку, перевірка отриманого результату [4].

Аналіз досліджень і публікацій. Питання розв'язування задач із динаміки досліджувало багато науковців. Істот-